

SATAKUNNAN KANSA

9. 11. 2008

SUNNUNTAI

KOMMUNISMI

IKÄVISTÄ MUISTOISTA TULI ILOINEN BISNES

s. 4

LÄHIÖKULTTUURI

KOHTA PORKKAKIN ON ARVOSSAAN

s. 8

REPORTAASI

UNIKKOHEHTAARI TUOTTAÄ 3600 EUROÄ

s. 18

Onnea, rakas isä!

Marja-Kristiina Vainela marja-kristiina.vainela@satakunnankansa.fi

Rakas isä! Hyvää isänpäivää. Tänään on sinun päiväsi, sinun, joka usein jätät äidin varjoon. Sinä, isä, olet yhtä arvokas. Me lapset tarvitsemme sinua yhtä paljon kuin äitiäkin. Emme rahojasi, vaan sinua. Toki perheen eteen tekemäsi työpanos on elintärkeä, mutta me kaipaamme nimenomaan sinua. Tule lähelle, kysele, kerro asioistasi. Pidä huolta itsestäsi, ole kanssamme kauan.

Onnea sinulle, nuori isä, vasta vauvaasi tutustuva. Tästä alkaa yhteinen, koko loppuelämän mittainen seikkailu! Parasta, mitä voit tehdä itsellesi ja lapsellesi, on ottaa alusta asti rohkeasti osaa lapsesi elämään, niin arkeen kuin juhlaankin. Mahdollisuus kasvattaa ja varjella pientä ihmisen taimea on elämän parasta antia.

Ja sinä isä, joka pääset tapaamaan lapsiasi vain joka toinen viikonloppu, jos silloinkaan. Onnea sinullekin! Koeta jaksaa ikävissäsi, äläkä unohda, että olet lapsillesi edelleen tärkeä. Eivät lapset odota tapaamistilanteita huippuelämyksiä, vaan sitä, että saavat olla rauhassa kanssasi. Älä päästä lapsia pois elämästäsi. Älä uuden naisen tai työn, älä uuden

perheenkään takia. Sinun lapsesi ovat sinun lapsiasi aina, hautaan asti.

Onnea myös sinulle, isä, jonka elämässä näyttelee pääosaa kuningas alkoholi. Hae apua ja yritä pyristellä irti viinan otteesta. Viina ei sinua tarvitse, mutta me lapset ikävöimme ja kaipaamme, olemme huolesta suunniltamme. Mutta pidä kiirettä, eivät meidänkään voimamme riitä loputtomiin. Palaa luoksemme, kun vielä toivomme sinun palaavan.

Ja terveisiä sinulle, isä, joka jo muutit pilven reunalle. Kyllä me täällä pärjäämme, mutta ikävä on kova. Olisipa meillä ollut vielä vähän enemmän yhteistä aikaa.

Onnea sinulle, isä, ja kiitos! Kiitos, että olet olemassa, ainakin ikuisesti sydämessä. Sinua ei voi kukaan toinen korvata.

SISÄLLYS

4

KOMMUNISMI. Puolan Nowa Hutassa kommunismi on konservoitu. Tervetuloa kiertolulle.

8

LÄHIÖKULTTUURI. Koittaako kohta lähiöiden kulta-aika. Mitä Porin Pormestarinluodossa ajatellaan.

16

MATKA. Porin poika-kuoro lauloi Italiassa ja aina Pietarinkirkossa asti.

17

SK24.FI. Ässille harjoitushalli vai ei, Kankaanpään naispappeja vai ei.

18

REPORTAASI. Valkoinen virta tulvii yli Afganistanin äyräiden.

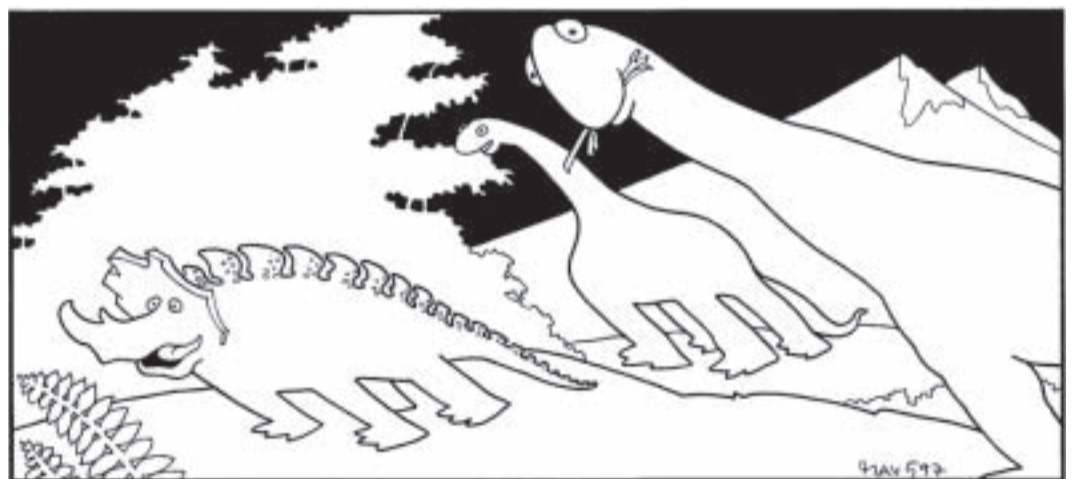
22

PIKKU KANSA. Isän kanssa syntyy vaikka liidokki.

KANSI

VASAMAA

Liitukauden loppupuolisko ennen vatupassikauden alkua oli vinosaurusten valta-aikaa.

KOMMUNISMI

Mallikaupungin rakennuksissa renessanssi kohtaa sosialistisen realismin.

Nelihen kisen perheen ihanneasunto on nyt yksityinen museo.

Kiertoajelulla kommunismiin

**Nowa Hutassa pääsee aikamatkalle
Puolan kansantasavaltaan – ja sen tuhoon.**

Crazy Guides on turistihitti. Firman perustajan Michal Ostrowskin sylissä reliikkikommunisti Wieslaw Syrek, joka on tilattavissa retkille eri maksusta.

LILI WESSMAN, TEKSTI
JAKUB BIALACH,
MICHAL OSTROWSKI, KUVAT

"Hei! Nimeni on Peter Vauchal, mutta sano minua vain Crazy Peteksi. Hyppää kyytiin!

Crazy Pete on oppaani. Olen tilannut krakovalaiselta Crazy Guides -yrietykseltä turistiretken. Tarjolla ovat muiden muassa Kommunistinen kiertoajelu, Kommunistinen kiertoajelu & disko sekä Kommunismi Deluxe.

Otan Deluxen.

Ahtauden Trabantin etupenkille. Kaksitahtimoottori kuulostaa ruohonleikkurilta. Pete kertoo, että Trabin huippunopeus on 60 kilometriä tunnissa, ja juuri sitä vauhtia puikimme läpi keskustan neljän ruuhkassa.

Pete kopauttaa auton kattoa.

– Kori on valmistettu duroplastista. Minulla on kotona vessapytyn kansi tästä samasta aineesta.

Ylitämme Veiksel-joen jonojen ohi bussikaistaa pitkin, sakea savu peräsämme. Olemme matkalla Nowa Hutaan, kommunismin mallikaupunkiin, josta tuli kommunismin hautausmaa.

UNELMAKAUPUNKI Nowa Huta on Neuvostoliiton diktaattori Josif Stalinin lahja Puolan kansalle.

Kaupunki sai nimensä terästehtaasta: Nowa Huta tarkoittaa uutta teräsulattoa. Euroopan suurimmasta terästehtaasta ja sen ympärille rakennetusta kaupungista oli määrä tulla Puolan

kansantasavallan näyteikkuna, sosialistisen suunnittelun helmi ja työläisten onnena.

– Ihannekaupungin rakentaminen aloitettiin 1949. Iskuryöläiset ja vapaaehtoisten prikaatit ahersivat Nowa Hutassa kaikki tuotantonormit ylittäen, Pete kertoilee.

Andrzej Wajdan elokuvan Marmorimies sankarimuurari oli Nowa Hutun rakentaja.

– Uuden teräsulaton ohella täällä rakennettiin uutta ihmistä. Kommunistit uskoivat Nowa Hutun työläisten nujertavan Krakovan porvarien taantumussellisuuden.

Juurikas- ja vehnäpelloille nousseen Leninin terästehtaan avajaisia juhliittiin 1954. Tehdaskolossi levittäytyi tuhannelle hehtaarille. Ruukissa työskenteli parhaimmillaan 38 000 ihmistä.

Pysähdymme tehtaan porttirakennuksille. Niiden mallina on ollut Dogien palatsi Venetsiassa.

– Nyt tehtaat omistaa maailman rikkaimpiin kuuluvan intialaisen Lakshmi Mittalin konserni.

Sisälle terästehtaaseen emme pääse, joten menemme kapakkaan.

RUUSUJEN KADULLA, Aleja Rozilla sijaitseva Stylowa (nimi tarkoittaa tyylikästä) on Nowa Hutun ainoa ravintola. Stylowa on toiminut vuodesta 1956, eikä se ole vuosien saatossa kuulemma juuri muuttunut.

Arvokas rouvatarjoilija laskee juomat bordellinpunaiselle pitsiliinalle. Raskaat verhot toistavat väriä. Linoleumilattia ja seinät ovat ruskeat. Kaikissa pöydissä

Peter Vauchal on Nowa Hutun poikia.

tupakoidaan.

– Tänäpä on tanssi-ilta, Pete selvitää, kun rumpu-hammond -duo aloittaa *Jambalayan*.

Bändin fiilistelessä oppaani kertoo itsestään.

– Olen syntynyt ja kasvanut Nowa Hutassa. Kun kommunismi kaatui 1989, olin seitsemän.

Peter Vauchal viimeistelee taloustieteen opintojaan ja keikkailee Crazy Guides Communism Tours -firmassa. Yrityksen perusti neljä vuotta sitten krakovalainen Michal Ostrowski. Miltei valmis juristi sai bisnesidean esitellensä kotikaupunkiaan jenkkiparis-kunnalle.

– Mike sivuutti kaikki pakolliset nähtävyydet ja toi Maryn ja Markin Nowa Hutaan. He ihastuivat niin, että lainasivat Mikelle kaksi tuhatta dollaria oman yrityksen perustamiseen.

Crazy Guides oli oitis hitti. Nyt firmalla on Krakovassa jo kaksi jäljittelijää.

– Asiakkaamme ovat brittejä, amerikkalaisia ja pohjoismaalaisia. Yksikään puolalainen ei ole retkille osallistunut. Me muistamme kaiken ilman kiertoajeluja.

MAITOBAARI ELI BAR MLECZNY on elävä jäännös Puolan kansantasavallasta.

Nowa Hutun maitobaarissa nautitaan yhä vakstuukin peittämien pitkien pöytien ääressä hyvää ja halpaa kotiruokaa.

– Ruoka oli ennen vieläkin edullisempää, koska valtio tuki työläisten kanttiineja, Pete kertoo.

Kotona muonavarastoksi näyttävät riittäneen suolakurkut ja Wyborowa-vodka. Nowahutalaisperheen ihanne-asunnosta en muuta ruokaa löydä.

– Naiiveille amerikkalaisille turisteille kerromme tämän olevan reliikkikommunisti Wieslaw Syrekin kodin. Sinulle voin paljastaa, ettei täällä enää asu ketään. Tämä on firman yksityinen museo.

Kommunistireliikki Wieslaw Syrek olisi ollut tilattavissa paikalle eri maksusta. Kaduttua, etten tilannut.

KOTI ON SISUSTETTU 1970-luvun tyyliin. Seiniltä katsovat Kristus ja Ma-

Stalinismin ja Solidaarisuuden kokenut keittiö.

Asukkaat tappelivat itselleen kirkon. Vuonna 1977 vihityn Arkan eli arkin uskottiin purjehtivan kohti vapautta.

Näillä eväillä pärjää. Kotivarana Wyborowa-vodkaa ja suolakurkkuja.

Sosialistinen nyrkkisääntö: mitä enemmän savua, sen paremmin menee.

ria. Kookkaimmassa kuvassa hymyilee puolalaisten suurin sankari, paavi Johannes Paavali II.

Kylpyhuoneessa Pete ottaa hyllyltä pulлон Woda kolonskaa, puolalaista kölninvettä, avaa korkin ja nuuhkaisee:

– Aah, lapsuuteni tuoksu! Tätä joivat aikuiset aina silloin, kun vodka kaupoi-
sta loppui.

Poikkean kommunistiseen vessaan.

– Nyt siellä on paperia. Kun olin pieni, jonotin vessapaperia perheen kanssa. Meitä seisoi jonossa koko suku, koska paperia sai ostaa yhden rullan henkeä kohden.

Löydän nelihenkisen perheen asunnon ainoasta makuuhuoneesta säärisuojat. Joku harrasti jääkiekkoa, otaksun.

– Ei, ne kuuluvat mellakkapoliisin sotisopaan.

MELLAKKAPOLIISEISTA eli zomoista tuli Nowa Hutassa jokapäiväinen näky, kun kommunistisen mallikaupungin työläiset liittyivät Solidaarisuuden riveihin.

– Puoluejohto ei voinut käsittää, miksi nowahutalaiset kapinoivat. Heillähän oli kaikkea: sairaalat, koulut, lastentarhat, ur-

heilustadion, teatteri, tekojärvi . . .

Vain kirkko puuttui.

Ateistiseksi rakennetun Nowa Hutun ensimmäinen risti nousi jo vuonna 1957. Miliisit repivät sen alas. Asukkaat toivat sen takaisin. Tätä jatkui vuosia. Ristin aiheuttamat mellakat muuttuivat yhä vakavimmiksi. Sadat ristiä puolustaneet loukkaantuivat kahakoissa zomojen kanssa.

Krakovan arkkipiispa Karol Wojtyła tuki nowahutalaisten tahtoa saada oma kirkko.

– Taistelu kirkosta kesti kaksikymmentä vuotta. Asukkaat rakensivat kirkon miltei paljain käsin.

Betoninen Arka-kirkko vihittiin 1977. Seuraavana vuonna Karol Wojtyłasta tuli paavi Johannes Paavali II.

– Papa pelasti meidät kommunismista, uskoo Peter Vauchal, harras katolinen.

ASUKKAILLEEN NOWA HUTA ei tietenkään ole yhden aikakauden historiallinen monumentti saati turistien komulandia.

Nowa Huta on 200 000 ihmisen koti.

– Tämä on Krakovan vihrein lähiö. Suurin osa asukkaista on eläkeläisiä, mutta

Maitobaarista saa yhä halpaa kotiruokaa.

huokeat asunnot vetävät Nowa Hutaaan myös nuoria perheitä.

– Valtaosa tuntemistani krakovalaisista ei tosin ole koskaan käynyt Nowa Hutassa! Turisteista tänne osaavat arkkitehdit ja tutkijat.

– Nowa Hutun kaltaista paikkaa ei ole missään muualla Euroopassa.

Krakovan keskiaikainen keskusta on Unescon maailmanperintölistalla, ja nyt sille on nousemassa myös Nowa Huta.

– Nowa Hutun suunnittelivat aikansa parhaat puolalaiset arkkitehdit.

Renessanssia sosialistiseen realismiin sulattaneet rakennukset ovat mahtipontisia. Vehmaiden puistokatu-
jen varrella sijaitsevat symmetriset talorivit kätkevät sisäpihoja holvikaarineen.

– Talot olivat alunperin hohtavan valkeita. Teräskombinaatin saasteet pilasivat ne pian.

– Sosialistisissa maissa oli nyrkkisääntö: mitä enemmän savua, sen paremmin menee, Pete selittää.

Nyt tehtaan piipuissa on suodatimet.

KESKUSAUKIOLLA SEISOI vuosikymmeniä ”se kirottu patsas”.

Valtava Leninin patsas Nowa Hutun sydämessä koki kovia. Se sytyttiin tuleen, se töhrittiin, se menetti jalkansa pommissa. Zomot varjelivat Vladimiriä, mutta vuonna 1989 heidän oli annettava periksi.

Nowahutalaiset kumosivat pronsisen patsaan jalustaltaan ja kantoivat sen joukolla metsään.

– Yhden ystäväni isä kertoi virtsaneensa sen päälle.

Patsaan pelasti ruotsalainen keräilijä. Lenin seisoo nyt Villin lännen huvipuistossa Hillerstorpissa.

Nowa Hutun Kuuban vallankumoukselle ja Neuvostoarmeijalle nimetyt kadut kantavat nykyään toisia nimiä. Majakovskinkatu on Ristin puolustajien katu.

Keskusaukio Plac Centralny on omistettu Ronald Reaganille.